

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. V. De motivo voluntatis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

placitum: sumptum autem præcisè in communi, secundum rationem universalem, non involvitur particularis, nec est existens, nec possibile existere: Ergo nec potest voluntatem movere.

Secundò probatur: Bonum non movet practice, nisi in quantum exercet rationem convenientem ad appetentem: Sed non potest exerceri iste ratio, nisi bonum sit conveniens, vel ratione sui, vel ratione alterius, & consequenter vel propter se, vel propter aliud: Ergo bonum abstrahens ab utroque, nequit practice movere.

Explicatur magis: Sicut licet actus humanus secundum se abstrahatur à circumstantiis, & ita secundum se, & ex ratione & quidditate sui obiecti possit esse indifferens; in individuo tamen non potest abstrahere à circumstantiis, & sic debet determinari esse bonus vel malus, ut docet S. Thomas infra qu. 18. art. 9. Ita licet bonum secundum se, & in abstracto, non dicat quòd sit bonum propter se, vel propter aliud, sed tantum quòd sit perfectum & appetibile; in exercitio tamen non potest movere, & practice proponi ab intellectu, nisi proponatur vel ut diligendum gratià sui, quòd est ipsum proponi ut finem in actu exercitio; vel ut diligendum in ordine ad alterum, quòd est ipsum proponi ut medium in actu exercitio. Unde

Ad confirmationem dicatur, actum simplicis volitionis esse circa finem, non respectivè seu comparative sumptum, sed absolutè & secundum se consideratum, seu ut gratià sui amabilem: finis enim duo habet, nempe quòd sit appetibilis gratià sui, & quòd sit ratio appetendi alia quæ in ipsum ordinatur; sub prima ratione, terminat actum simplicis volitionis, sub altera verò attingitur ab actu intentionis, non à simplicis volitione, ut patebit ex dicendis corollario sequenti.

Colliges ultimò: sex esse tantum actus humanos à voluntate elicitos, nempe volitionem, fructuionem, intentionem, consensum, electionem, & usum: de quibus agit D. Thomas ab hac questione usque ad 16.

Probatur: Omnis actus humanus à voluntate elicitus, vel est circa finem, vel circa media: At circa finem sufficienter constituuntur tres actus, nempe volitio, fructio, & intentio; & circa media sufficienter alii tres, scilicet consensus, electio, & usus: Ergo non sunt plures quàm sex. Major patet ex dictis corollario præcedenti. Minor quoad primam partem probatur. Voluntas vel fertur in finem absolutè, & sic constituitur simplex volitio; vel ut quiescens in fine, & sic constituitur fructio; vel quatenus finis est terminus alicujus quòd in ipsum ordinatur, & sic constituitur intentio: Ergo circa finem solum tres actus versantur, nimirum volitio, fructio, & intentio. Suadetur etiam quoad secundam: Nam vel voluntas vult media absolutè, & sic constituitur consensus; vel vult unum medium præ alio, & sic constituitur electio; vel media applicat ad aliquid, & sic ponitur usus, seu applicatio potentie executive ad opus: Ergo non sunt plures actus à voluntate elicti circa media, quàm tres assignati; nempe consensus, electio & usus.

Dices: Nullus est actus in appetitu sensitivo, cui non correspondeat similis in voluntate: Sed in appetitu sensitivo sunt undecim actus, quos passiones appellamus, nempe amor & odium, desiderium & fuga, delectatio & tristitia, spes

A & desperatio, timor & audacia, ac ira, ut docet D. Thomas infra qu. 23. art. 4. Ergo tot etiam erunt actus in voluntate, & non solum sex quos enumeravimus.

Respondeo, verum esse dari ex parte voluntatis actus, respondentes illis qui sunt in appetitu sensitivo; sed nego illos inter se eandem servare distinctionem & numerum: multa enim, quæ in inferioribus sunt dispersa, reperiuntur adunata in superioribus: unde sicut ea quæ pertinent ad diversos sensus inferiores, à sensu communi percipiuntur; sic voluntas per sex actus enumeratos fertur ad ea, quæ appetitus sensitivus per undecim actus, quos passiones appellamus, attingit.

In articulo 3. quærit D. Thomas, utrum voluntas eodem actu moveatur in finem, & in id quòd est in finem? Sed de hoc redibit sermo infra qu. 12. art. 4.

DISPUTATIO V.

De Motivo voluntatis.

Ad questionem 9. Divi Thomæ.

CUM motivum voluntatis sit causa actuum qui ab illa procedunt, ad tractatum de actibus voluntatis pertinet agere de ejus motivo, & modo quo illa movetur. Unde de primo agemus in hac disputatione: de secundo in sequenti.

ARTICULVS I.

An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quòd specificatorem, & seipsam, ac carere potentias quoad exercitium moveat?

NOTANDUM ex D. Thomæ hic art. 1. voluntatem moveri, nihil esse aliud quàm eam reduci de potentia ad actum, & de statu indifferentiæ ad statum determinationis: quare tot erunt motiones voluntatis, quot erunt ejus indifferentiæ. Duplex verò est voluntatis indifferentiæ, una dicitur indifferentiæ contradictionis, quæ est ad duo contradictoriè opposita; scilicet agere vel non agere, amare v. g. vel non amare: alia dicitur indifferentiæ contrarietatis, id est, ad duo contrariè opposita, & est inter terminos positivos, putà agere hoc vel illud, amare vel odio habere. Igitur duplex quoque datur voluntatis determinatio, & motio, duplici jam dictæ indifferentiæ correspondens: una quæ voluntas reducitur de indifferentiæ contradictionis; & hæc dicitur motio quoad exercitium, quia voluntatem, indifferentem ad agendum vel non agendum, determinat hic & nunc ad exercendum suum actum: alia verò quæ reducitur de indifferentiæ contrarietatis; & hæc vocatur motio quoad specificationem, quia voluntatem indifferentem ad plura objecta diversæ speciei, determinat potius ad unum, quàm ad aliud. De hac ergo duplici voluntatis motione breviter hic agendum est, & declarandum à quo voluntas tam quoad specifica-

tionem, quam quoad exercitium determinetur A
& moveatur P

§. I.

Prima difficultas resolvitur.

2 **D**ico primò: Voluntatem moveri quoad specificationem ab intellectu; non quod ipse formaliter specificet actus voluntatis, sed quia applicat, & proponit ei id quo tam ipsa quam ejus actus specificantur formaliter.

Conclusio sic explicata est Divi Thomae art. 1. & communis inter Theologos, potestque facile suaderi. Motivum voluntatis quoad specificationem est illud quod determinat voluntatem ad unum specie actum, potius quam ad alium: Sed intellectus determinat, modo in conclusione posito, voluntatem ad actum unius speciei, potius quam alterius: Ergo illum movet quoad specificationem. Minor probatur: Voluntas non elicit hunc specie actum potius quam alium, nisi quia tendit in hoc potius objectum quam in aliud: Sed quod tendit in hoc potius objectum quam in aliud, habet ab intellectu, istud potius objectum quam aliud proponente: Ergo intellectus proponendo voluntati objectum, illam movet & objectivè determinat, ut eliciat hunc specie actum potius quam alium.

Dico secundò: Voluntatem moveri etiam ab appetitu quoad specificationem, non directè & immediatè, sed indirectè & mediatè. Ita D. Thomas art. 2.

3 **P**robatur: Ex affectu seu passione appetitus sensitivi homo disponitur, ut objectum intellectui appareat conveniens aut disconveniens: nam ut ait Philosophus 3. Ethic. *Qualis unusquisque est, talis finis videtur ei*, id est, juxta modum quo aliquis est dispositus, judicat objectum esse conveniens vel disconveniens: Cum ergo objectum determinet voluntatem ad unum specie actum potius quam ad alium, appetitus, mediatè saltem & indirectè (mediate scilicet iudicio intellectus, cui objectum sub ratione convenientis aut disconvenientis representat) voluntatem quoad specificationem movere potest. Quod ut magis declaretur:

4 **O**bservandum est, quod dum aliquid conveniens aut disconveniens apprehenditur per sensus externos, & per phantasia (cujus notitià regulatur appetitus sensitivus) exurgit in ipso appetitu vehemens motus prosecutionis aut fugæ, cum quadam corporis alteratione, & rursus totum hoc representatur in phantasia; phantasma autem virtute intellectus agentis movet intellectum possibilem, imprimendo ei horum omnium representationem, ex qua intellectus possibilem, convertendo se ad prædictum phantasma, illa apprehendit, & exhibet voluntati; voluntas autem prorumpit in actum prosecutionis aut fugæ, proportionatum motui appetitus sensitivi, si succumbat; aut disproportionatum, si resistat.

5 **E**x quo intelliges unum valde notabile, scilicet vehementiam motionis appetitus sensitivi oriri ex eo quod versetur immediatè circa singularia, & tangentiã sensus. Cum enim singularia, & sensibus conjuncta, sint in statu existendi, & habendi omnes circumstantias, in quo solum statu possunt acquiri; idèò efficacius moventur, quam res in communi considerata, & à sensibus

remota. Et ob hanc etiam rationem magis trahimur ad res materiales & sensibiles, quam ad immateriales & divinas: quia scilicet istæ sunt magis à sensibus remota, quam illæ.

§. II.

Alia difficultas expeditur.

Dico tertio: Voluntatem movere quoad exercitium omnes alias potentias, exceptis potentiis animæ vegetativæ. Ita S. Doctor hic art. 1. & 1. p. quæst. 82. art. 4. ubi sic discuit: *In omnibus potentiis activis ordinatis, illa potentia, qua respicit finem universalem, movet potentias que respiciunt fines particulares.* Et hoc apparet tam in naturalibus, quam in politicis. Culum enim, quod agit ad universalem conservationem generabilium, movet omnia inferiora, quorum unumquodque agit ad conservationem propria speciei, vel etiam individuali. Rex etiam, quia intendit bonum commune totius regni, movet per suum imperium singulos præpositos civitatum, qui singulis civitatibus curam regiminis impendant. Objectum autem voluntatis est bonum & finis communis: qualibet autem potentia comparatur ad aliquid bonum proprium sibi conveniens, sicut visus ad perceptionem coloris, intellectus ad cognitionem veri. Et ideo voluntas per modum agentis movet omnes animæ potentias ad suos actus, præter vires naturales vegetativæ partis, que nostro arbitrio non subduntur. Quibus verbis utramque partem conclusionis luculenter docuit ac probavit.

Sed quæres, an voluntas potentias inferiores ad suos actus moveat & applicet, ex vi naturalis sympathiæ & colligationis quam habet cum ipsis, absque impressione alicujus realis, & sine physica potentiarum inferiorum mutatione; vel in hac applicatione & motione aliquid reale & physicum eis imprimat, quod realiter & physice illas immutat?

Respondeo, utramque opinionem esse probabilem, licet secunda videatur probabilior, & menti S. Thomæ conformior: nam in tra qua. 16. art. 1. de potentiis voluntati inferioribus ait: *Comparantur ad voluntatem, à qua applicantur ad agendum, sicut instrumenta ad principale agens.* Et 1. p. quæst. 82. art. 4. citato, asserit voluntatem movere intellectum, & omnes vires animæ, sicut alterans movet alteratum, & impellens movet impulsum: Sed principale agens, quando movet instrumentum, aliquid reale ei imprimat, & alterans alterat ac impellens impulsio: Ergo ex D. Thomæ voluntas movendo & applicando potentias inferiores ad suos actus, eis imprimat aliquid reale prævium ad earum operationes, sive illud sit motio virtuosæ, sive virtus, aut qualitas fluens & transiens. Quamvis enim actio voluntatis sit formaliter immanens, virtualiter tamen potest esse transiens, & habere duplicem terminum seu effectum; unum in seipsa, qui est pondus quoddam in objectum quod prosequitur; & alium extra se in potentias quas movet, qui est quædam motio seu impulsus, aut vis aliqua fluens & transiens, quæ ad agendum applicatur, & reducuntur de potentia in actum: non enim repugnat ab eadem potentia plures attingi effectus ordinæ quodam.

Adde quod sympathia solum deseruit in potentiis, quæ sic subordinantur, quod una non possit resistere alteri; ubi enim datur resistentiæ, non vincitur nisi immutando & movendo: Sed

Sed alia potentia interdum resistunt motioni & applicationi voluntatis, ut patet in intellectu, qui interdum non sinit se applicari à voluntate ad considerationem alicujus objecti, sed ipsa invita & renitente ad alia distrahitur: Ergo signū est potentias animæ non moveri à voluntate, ratione sympathiæ & colligationis, sed per aliquid eis realiter à voluntate impressum, cujus impulsus aliquando superatur à resistantia illarum potentiarum.

Non est etiam omittendum, ex motione & applicatione voluntatis redundare in potentias inferiores quandam perfectionem intrinsecam, aliquam scilicet modum liberatis, quem non habent, si non moventur ab illa; ex quo fit quod appetitus inferior sit subiectum virtutum moralium infusarum, ut in tractatu de virtutibus ostendimus: difficile autem id potest intelligi & explicari, nisi admittatur aliquid reale in potentis inferioribus, ex motione & applicatione voluntatis derivatum, quò eleventur ad operationem; propriam virtutem specificam antecedentem: Ergo voluntas potentias inferiores movet & applicat ad suos actus, per impressionem alicujus virtutis aut impulsus, & non ex vi solius naturalis sympathiæ & colligationis quam habet cum illis, ex eo quòd in eadem anima conjungantur & radentur.

Dico ultimò: Voluntas non solum alias potentias, sed etiam seipsam movet quoad exercitium. Est etiam D. Thomæ art. 3. hujus questionis.

Probat in argumento *sed contra*: quia voluntas est domina sui actus, & in ipsa est velle & non velle. In corpore probat hoc discursu: Ita se habet finis in appetitibus, sicut principium in intelligibilibus: Sed intellectus per hoc quod cognoscit principium, reducit seipsum de potentiam actum, & movet seipsum ad cognoscendas conclusiones: Ergo similiter voluntas ex eo quod vult finem, reducit seipsam & movet ad volendum ea quæ sunt ad finem.

Dices: Si voluntas moveret seipsam, esset in continuo motu: Sed hoc est falsum: Ergo & D. Thomæ probatur sequela: Nam mobile movetur ad præsentiam sui moventis: Sed voluntas est semper sibi præsens: Ergo si moveat se, semper movebitur.

Respondeo, negando sequelam. Ad probationem dico cum D. Thomæ hic in resp. ad 2. quod voluntas non est semper sibi præsens in ratione motivi: quia non semper adest actualis volitio, per quam seipsam movet ad electionem mediocorum. An verò ad primam etiam volitionem finis se moveat, dicemus articulo sequenti.

ARTICULVS II.

An in prima volitione finis voluntas seipsam moveat?

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas proponitur.

NOTANDUM primò: Volitionem finis posse dici primam, vel simpliciter & respectu totius vitæ, quam scilicet homo elicit dum primò pervenit ad usum rationis; vel solum secundum quid, & in aliquo ordine seu negotio; quam nimirum in aliquo negotio tractando a-

liquis primò habet, ut dum quis incipit velle sanari, aut bellum gerere, vel ingredi religionem: & hæc intentio aliquando habet connectionem cum aliis actibus antecedentibus: interdum verò nullum supponit actum priorem, cum quo formaliter aut virtualiter connectatur.

Notandum secundò: Duobus modis posse intelligi, voluntatem se movere in finem: Primò largè & commaniter, per hoc scilicet quod producit actum tendentem in finem; quòd contingit, cum regulatur per cognitionem finis, formaliter à finis est. Secundò strictè & propriè, cum nimirum non solum producit actum tendentem in finem, sed etiam per actum præcedentem se applicat ad illum. Et de hac motione loquimur in præsentibus, non verò de alia; cum certum sit in prima intentione finis voluntatem dirigi à cognitione finis, & tendere in illum formaliter quæ talis est. Unde

Notandum tertio: Aliud esse in actibus voluntatis, liberè elicere actum, & aliud deliberatè se habere ad illum. Nam ad liberè elicendum actum, sufficit quod voluntas illum eliciat cum dominio & indifferentia, saltem in exercitio, ita quod nec ex meritis objecti, nec ex aliqua causa effectivè influente, aut judicio proponente necessitetur ad unum. Ad hoc autem ut deliberatè procedat, oportet quod fiat ex consilio & deliberatione rationis, & quod voluntas ex aliquo priori actu se reducat in alium. His præmissis,

Dux se offerunt difficultates breviter hæc discutienda. Prima est, an homo in prima intentione finis, quam habet initio vitæ moralis, dum primò pervenit ad usum rationis, per consilium & deliberationem rationis se moveat, vel ad illam à Deo specialiter moveatur & applicetur? Secunda, an voluntas indigeat hac speciali motione & applicatione Dei, nedum initio vitæ, quantum ad primum actum simpliciter, sed etiam pro omni primo actu, seu negotio quod homo de novo incipit.

Ratio dubitandi pro una parte est, quia si solum pro primo actu totius vitæ Deus debet movere in actu suo voluntatem, ruit fundamentum quò D. Thomas hic art. 4. probat necesse esse voluntatè moveri ab aliquo exteriori principio: scilicet quia cum voluntas non semper sit in actu, sed quandoque in actu, quandoque in potentia, non potest semper seipsam reducere de potentia in actum, sed necesse est ponere quod in primum actum moveatur & applicetur ab aliquo exteriori movente. Hic autem discursus procedit in quolibet primo actu & negotio quod homo incipit: nam sicut ad primum actum simpliciter, non supponitur in voluntate aliquid ex quo se moveat, ita nec in primo actu cujuslibet negotii: Ergo nedum in primò actu simpliciter, & initio vitæ, sed etiam in quolibet negotio, debet specialiter à Deo moveri.

Nec valet respondere, ad primum actum cujuslibet negotii præsupponi primum actum circa finem simpliciter ultimò, ex quo possit voluntas se applicare ad finem particularem in hoc particulari negotio. Non valet, inquam, quia finis particularis interdum est contrarius fini ultimo simpliciter, cujus intentio præexistit, ut contingit quando aliquis primò se convertit ad Deum, postea verò fertur in aliquem finem malum particularem, aut è contra: Ergo tunc saltè non potest dici quod voluntas se moveat ex præ-

præsupposita intentione finis ultimi, ad quem A primò fuerat conversa.

18. Ex alia verò parte, si in quolibet primo actu cuiusvis negotii occurrentis, debet voluntas à Deo moveri per instinctum specialem, sequitur maximum inconveniens, videlicet nullam finem noviter occurrentis volitionem posse esse peccatum, aliàs peccatum Deo ut causæ tribuere-tur: undè in tractatu de Angelis doctimus primam Angeli volitionem non potuisse esse malam & peccaminosam, quia erat à Deo ut speciali motore: At negari non potest voluntatem posse multoties incipere operari peccando, & intendendo malum aliquem finem; deliberatio enim quam præsupponit peccatum, non necessariò debet esse consultatio cum inquisitione, quæ propriè consilium dicitur, sed sufficit quod sit perfecta cognitio, quæ ad libertatem requiritur, quæ cognitio potest supponi ad intentionem finis particularis, ut de se patet: Ergo ad intentionem cuiuscumque finis particularis, noviter occurrentis, non potest voluntas specialiter moveri & applicari à Deo.

Disp.
11.
art. 5.

§. II.

Difficultas proposita resolvitur.

19. **D**ico breviter: Prima intentio finis, quam homo elicit initio vite moralis, dum primò pervenit ad usum rationis, à Deo ut speciali motore procedit: in reliquo autem vite tempore, quando nova negotia incipiunt, novique finis intenditur, aliquando incipit homo operari speciali Dei motione & instinctu, aliquando verò seipsum applicat ex aliquo actu præsupposito, formaliter aut virtualiter permanenti.

20. Probatur prima pars: ut voluntas moveret se quoad exercitium in prima volitione finis, quam homo elicit initio vite, deberet esse in actu respectu illius: Sed voluntas non potest intelligi esse in actu respectu talis volitionis: Ergo in illa non potest se movere, sed debet specialiter à Deo moveri. Major est certa: nam unumquodque in tantum movet, in quantum est in actu: Ergo nihil potest se movere ad illud, respectu cuius non est in actu, sed in potentia. Minor verò probatur: quia volitio illa, cum sit omnium prima, nullam aliam præsupponit, per quam voluntas constituitur in actu, & se reducat de potentia in actum.

21. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Idcirco ad electionem mediorem voluntas movet seipsum, quia supponitur jam in actu per intentionem finis: Cum ergo ad primam simpliciter finis volitionem nullus actus supponatur (nam ipsa est primus actus voluntatis) non potest seipsum voluntas ad illam movere, sed debet moveri ab aliquo principio extrinseco actuali: sicut animal movet quidem se multipliciter, mediante motu cordis; ad ipsum verò motum cordis non se movet, sed movetur ab Authore nature; quia cum sit primus omnium motuum vitalium, non præsupponit alium, ex quo animal ad illum se applicet.

22. Confirmatur ampliùs: Ita se habet finis respectu voluntatis, sicut principium respectu intellectus: Sed intellectus in assensu primorum principiorum non se movet, sed movetur ab Authore nature: Ergo & voluntas in prima intentione finis non se movet, sed à Deo ut

speciali motore applicatur & movetur.

Ex quo inferes, Deum duobus modis cum voluntate ad illum actum concurrere. Primò in ratione agentis universalis, eam ad illum prædeterminando, eo modo quo in sententia, Thomistarum prædeterminat omnes causas secundas motione quadam generali, per quam attingit in illarum operationibus & effectibus existentiam, actualitatem, bonitatem transcendentem, aliasque rationes divinæ omnipotentia per se primò correspondentes, & in Deum ut in primam causam & ultimum finem reducibiles: Secundò in ratione agentis particularis, eam specialiter applicando ad primam illam intentionem; eo proportionali modo, quò ipsa se applicat ad electionem, & ad alios actus circa ea quæ sunt in finem. Unde licet voluntas se applicet ad ea quæ sunt ad finem, ex vi actualis illius & practica cognitionis, quam vocamus imperium, ut infra ostendemus: ipsa applicatur à Deo ad primam intentionem finis, mediante aliqua cognitione practica & actuali, ab ipso specialiter causata, quæ in finem appellatur, & quæ supplet vices imperii, ut colligitur ex D. Thoma infra qu. 17. art. 5. ad 3. ubi ait: *Cum imperium sit actus rationis, ille actus imperatur qui rationi subditur: primus autem voluntatis actus ex rationis ordinatione non est, sed ex instinctu nature, aut superioris cause, ut supra dictum est, & ideo non oportet quod in infinitum procedatur.*

Secunda pars conclusionis, quæ asserit quod etiam in decursu vite, dum homo nova negotia incipit, novumque finem intendit, sepe à Deo specialiter moveri & applicari, patet: Tum quia interdum intentio illa est supernaturalis, & à gratia operante, cuius effectus sunt à voluntate, non se movente, sed mota à Deo (sic fle D. Thoma infra qu. 111. art. 2.) ut dum quis subito movetur ad fidem, vel ad penitentiam. Unde idem S. Doctor hic art. 6. ad 3. *Interdum specialiter movet aliquos ad aliquid determinate voluntatum quod est bonum; sicut in his qui movet per gratiam.* Tum etiam, quia ut docet Cajetanus 1. p. quest. 82. art. 4. Deus, etiam ut auctor nature, ad demonstrandam particularem providentiam quam habet de natura intellectuali, aliquando movet hominem ad opera de quibus antea non cogitaverat, puta ad querendum thesaurum, ad insequendos hostes, &c. Quare Machab. 4. dicitur: *Incidit illi bonum consilium.* Et Atifoteles libro 7. Ethic. ad Eudemium cap. 18. asserit primam bonam voluntatem esse à bona fortuna: ex quo infert D. Thomas hic art. 4. in calce corporis articuli, quod *neesse est ponere, quod in primum motum voluntatis voluntas prodeat ex instinctu alicujus exterioris moventis.* Ubi non loquitur de volitione quæ est prima simpliciter, sed de illa quæ est prima in aliquo ordine vel serie; ut patet exemplo sancti quod adducit, asserens quod dum aliquis incipit velle sanari, movetur à Deo, quia ad hunc actum non supponitur consilium aut deliberatio: Ergo non solum ad primam actum totius vite, sed etiam in decursu vite, dum homo nova negotia incipit, interdum specialiter movetur & applicatur à Deo.

Tertia denique pars, quæ asserit hominem in incceptione cuiuscumque negotii, & intentione cuiuscumque finis particularis, non agi speciali Dei motione & instinctu, sed interdum ad illam

se applicare & movere, etiam constat: Tum quia homo in inchoatione alicujus negotii & intentione alicujus finis particularis, potest peccare: Tum etiam quia talis intentio potest habere connexionem cum aliis actibus antecedentibus, & ad idem negotium pertinentibus, ex quibus homo potest se applicare ad illam: Ergo non oportet quod in omni primo actu, & inchoatione cujuscumque negotii, incipiat praeesse ex inchoatione Dei, sicut in primo actu totius vitae; sed potest etiam ex aliis principiis inchoare, puta ex suggestione Dæmonis, aut impulsu appetitus sensitivi, & hujusmodi: & tunc primus ille actus voluntatis, quem de novo habet circa finem illum, supponit aliquem alium voluntatis affectum, puta boni proprii, boni delectabilis, aut hujusmodi, ex quo voluntas applicat intellectum, non ut inquirat & consulat, sed ut judicet talem finem esse hunc & nunc bonum & convenientem, sicque seipsam ad illum movet.

Ex his patet solutio ad rationem dubitandi merito propositam. Dicimus enim voluntatem specialiter applicari à Deo, non solum ad primum actum totius vitae, sed etiam in cujuslibet negotii nova simpliciter inchoatione, & in ea cuiquam posse peccare: in inchoatione verò non simpliciter prima, sed supponente aliquem actum ad illud negotium pertinentem, non inchoatione speciali illa applicatione Dei, sed posse seipsam activè applicare ex illo actu præsupposito, formaliter aut virtualiter permanente; & sic in inchoatione alicujus negotii, & intentione alicujus finis particularis, posse esse peccatum.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Obijes primò contra primam partem conclusionis: Voluntas se movet in omni operatione libera: Sed prima volitio, non solum in quolibet negotio, sed etiam inchoatione usus rationis, potest esse libera, saltem quoad exercitium: Ergo ad illam voluntas se potest movere. Minor patet: Tum quia voluntas eam potest elicere & non elicere: Tum etiam quia potest esse meritoria, & de facto meritoria fuit in Angelis, & in Christo, ut vidimus in tractatu de Angelis. Major autem inde probatur, quòd hæc sit differentia inter actus necessarios & liberos, quòd in illis voluntas non se movet, sed movetur ab Authore naturæ, secus verò in istis, ut præcedenti tractatu ostensum est.

Respondeo, distinguendo Majorem: In omni operatione libera voluntas se movet, largè & improprie, producendo actum tendentem in finem, concedo Majorem: stricte & proprie, sedque applicando ad agendum, nego Majorem. Solutio patet ex dictis in secundo notabilibus: plus enim requiritur ut voluntas se moveat inchoatione illa stricta & rigorosa, de qua agimus præsentem, quam ut liberè operetur; quia ut liberè operetur, sufficit quod ejus actus regulatur per judicium indifferens; ut verò se moveat specialiter, necesse est ut illud judicium sit ex aliquo alio priori motu, quo intellectus applicetur ad consiliandum & judicandum: quare cum ad primum voluntatis actum non possit supponi judicium indifferens, quòd sit ex alio ejus affectu, sed tale judicium debet esse

A specialiter à Deo applicante intellectum, stat quòd in tali actu voluntas possit esse libera, si præsupponatur in intellectu judicium indifferens, & tamen non se moveat, sed specialiter moveatur à Deo. Unde ad probationem Majoris dico, operationes liberas in hoc distingui à necessariis, quòd voluntas in illis se movet per modum principii elicitivi, quatenus scilicet illas elicit ex cognitione finis, sub ratione finis; non autem in necessariis, quia in illis non operatur ex cognitione finis formaliter: quòd autem voluntas se moveat in ratione principii applicantis se ad operationem (quòd est movere se quoad exercitium) non est differentia actus liberi à necessario, sed actus liberi perfecti tendentis in media, ab actu libero tendente in finem: nam cum prior supponat alium actum voluntatis, scilicet volitionem finis, bene potest intelligi quòd voluntas ex intentione finis seipsam applicet ad ea quæ sunt ad finem.

Obijes secundò: Deus non alio modo movet voluntatem ad primam volitionem finis, quàm ad electionem mediorum: Sed ad electionem mediorum ita illam movet, ut etiam voluntas seipsam moveat ad illam: Ergo etiam in prima volitione finis ita voluntas à Deo movetur, ut etiam moveat seipsam. Minor patet, Major probatur. Deus non alio modo movet voluntatem ad primam volitionem, quàm voluntatem applicando ad eam elicentiam: Atqui etiam applicat voluntatem ad electionem mediorum; cum in sententia Thomistarum, nec voluntas, nec ulla causa secunda, possit operari & in actum prodire, nisi ut applicata à Deo: Ergo Deus non alio modo movet voluntatem ad primam volitionem finis, quàm ad electionem mediorum.

Respondeo, negando Majorem: ad cujus probationem, distinguo Majorem: Non aliter Deus movet voluntatem ad primam volitionem, quàm eam applicando, applicatione generali quam exhibet omnibus causis secundis in ratione primi motoris, & generalis provisoris, nego Majorem: applicatione speciali, quam præstat in ratione motoris ac provisoris specialis, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Duplíciter ergo Deus movet & applicat voluntatem ad agendum: primò motione quadam & applicatione generali, quæ omnes causas secundas movet ad agendum, & reducit de actu primo ad secundum; secundò motione quadam & applicatione speciali, quæ ut motor ac provisor specialis supplet defectum & impotentiam alicujus causæ secundæ: primo modo applicat & movet voluntatem ad electionem & alios actus qui versantur circa ea quæ sunt ad finem; secundo autem modo solum eam applicat ad primam volitionem, quia respectu illius duntaxat voluntas non est in actu in ratione principii applicativi, ut supra ostensum est. Unde Deus facit respectu primæ volitionis, quòd facit voluntas mediante intentione finis, respectu electionis mediorum; & idcirco dicimus illum concurrere ad primam volitionem finis, ut motorem specialem, quia supplet id quòd in electione præstat causa particularis; ad electionem verò, & alios actus qui circa media versantur, concurrere solum ut motorem & provisorium generalem, quia dum applicat voluntatem ad illos actus, non supplet

vices alienius causæ creatæ , sed gerit munus A
causæ primæ, & motoris generalis.

31. Objicies tertio , & simul instabis contra
precedentem solutionem. Homo potest peccare
in primo instanti usus rationis : Ergo non
moveretur specialiter à Deo ad primam intentionem
finis , quam elicit initio vitæ moralis. Consequen-
tia patet, aliàs peccatum refundere-
tur in Deum ; hac enim ratione probant Tho-
mistæ cum S. Doctore 1. p. quæst. 63. art. 5. An-
gelos non potuisse peccare in primo instanti
creationis , quia cum Deus specialiter moveat
ad primam operationem , peccatum Deo ut
authori aut motori speciali tribueretur. Antec-
edens verò probatur ex D. Thoma infra quæst.
89. art. 6. ubi docet peccatum originale nus-
quam posse cum solo veniali reperiri : quia si
homo in primo instanti usus rationis conver-
tatur in Deum , justificabitur à peccato origi-
nali ; si verò non convertatur , peccabit mortali-
ter ; primum enim quod occurrit homini at-
tingenti usum rationis, est bene disponere de se-
ipso.

32. Respondeo, distinguendo Antecedens : ho-
mo potest peccare in primo instanti usus ratio-
nis , si intelligatur de primo instanti initiativo
attingenti usus rationis, nego Antecedens: si de
terminativo , concedo Antecedens , & nego
Consequentiam.

Explicatio solutio : Homo non incipit attingere
usum rationis in unico instanti physico,
sed in aliqua morula temporis, longiori aut bre-
viori, secundum quod fuerit subtilioris aut rari-
dioris ingenii : cujus ratio est, quia non attingit
usum rationis , nisi per discursum formalem,
procedendo de cognitione confusa & in com-
muni ad distinctam & quia omnis temporis
morula terminatur duobus instantibus , & ab
uno eorum incipit per ultimum non esse , in
alio verò consummatur sive compleitur per pri-
mum non esse, cum dicitur hominem posse pec-
care in primo instanti usus rationis , hoc non
debet intelligi de primo instanti illius morulæ,
quod dicitur instans initiativum attingenti
usus rationis (in eo enim homo se habet sicut
Angelus in instanti creationis , quia ejus intel-
lectus applicatur à Deo ad primum dictamen
rectum , ex quo infallibiliter sequitur primus
actus rectus voluntatis) sed de alio instanti ter-
minativo illius ; quia cum tunc voluntas sup-
ponatur in actu per actum quem ex speciali
Dei motione elicit , potest per consilium &
deliberationem se applicare ad illud quod
voluerit, & consequenter peccare, convertendo
sed ad bonum utile vel delectabile dissonum rati-
oni : sicut Angelus in secundo instanti crea-
tionis peccare potuit, & de facto peccavit, in-
ordinatè appetendo propriam excellentiam ;
quia tunc plenè potuit deliberare & se
movere.

DISPUTATIO VI.

De Modo quo voluntas movetur.

Ad quæstionem 10. Divi Thomæ.

Duo sunt tantum principia interna à qui-
bus voluntas movetur , intellectus scilicet
& appetitus , ut constat ex supra dictis ;
& unum extrinsecum , nempe Deus , qui
cum solus sit author voluntatis creatæ , & bo-
num universale. Nus eam movere ac intrinsecè
immutare potest, ut docet S. Thomas quæst.
1. art. 6. unde ut plenè & perfectè modum
quo voluntas movetur explicemus , declaran-
dum est, quomodo à tribus illis principis mo-
veatur ?

ARTICULUS I.

*Utrum intellectus per propositionem objecti mo-
veat voluntatem in genere causæ efficientis ?*

Affirmant Cajetanus, Conradus, Medina,
& alii ex nostris Thomistis : negant verò
Capreolus, Ferrariensis, Bannez, & alii.

§ I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

Dico primò : Objectum apprehensum , aut
intellectus per apprehensionem objecti,
non movet propriè physice seu affectivè volun-
tatem.

Probatur primò ex D. Thoma hic quæst. 9. 1.
art. 1. ubi dicit : *Objectum movere, determinat
actum ad modum principii formalis.* Ex istis con-
Gentes cap. 72. *Intellectus non secundum modum
causæ efficientis & moventis, sed secundum modum
causæ finalis movet voluntatem, proponendo ei suum
objectum, quod est finis.* Item 1. p. quæst. 82. art. 4. hic
ait : *Aliquid dicitur movere dupliciter ; uno modo per
modum finis .... & hoc modo intellectus movet volun-
tatem .... alio modo per modum agentis, sicut alterius
moveret alteratum, & impellens moveret impulsam ; & hoc
modo voluntas movet intellectum, & omnes anime vi-
res.* Ergo ex D. Thoma intellectus, seu objectum
cognitum , non movet voluntatem in genere
causæ efficientis , sed solum in genere causæ fi-
nalis & formalis extrinsecæ.

Respondent Cajetanus & Conradus , D. 1.
Thomam solum velle quòd objectum ut cogni-
tum non sit causa efficiens ut quòd volitionis,
sicut voluntas est causa efficiens ut quòd intel-
lectionis, quatenus applicat intellectum ad in-
telligendum ; non tamen negare quòd sit cau-
sa efficiens ut quo, tanquam ratio agendi, ul-
timò complens & determinans voluntatem ad
producendam volitionem, quantum ad ratio-
nem specificam ; quòd postèrius ipsi solum in-
tendunt.

Sed contra : D. Thomam 1. p. quæst. 27. art. 4.
docet intellectum ex se non esse constitutum in
actu primo, idè què indiget aliquo extrinse-
co, nempe specie, quæ complicatur, & in actu
primo